

รูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน (WIL) ของหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น

Work-Based Learning (WIL) Integrated Learning and Management Model of the
Master of Arts in Local Development Strategy Program

แดนวิชัย สายรักษา^{1*}, บุญชนะ ยี่สารพัฒน์² และวารัฐ สังกวงศ์³

Danwichai Sairaksa^{1*}, Boonchana Yeesarapat² and Wareerat Sangwong³

^{1,2}อาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³นักวิชาการอิสระ

^{1,2}Lecturer from Rajabhat MahaSarakhm University

³Independent Scholar

*Corresponding Author Email: danwichai2020@gmail.com

Received: 10 April 2025

Revised: 16 April 2025

Accepted: 18 April 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน (WIL) 2. เพื่อร่างและจัดทำหลักสูตรในรูปแบบ (WIL) 3. เพื่อพัฒนาและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3 หรือ มคอ.4) ในรูปแบบ (WIL) และ 4. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้และนวัตกรรมการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน (WIL) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย จำนวน 15 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารและแบบสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการสร้างเครือข่าย โดยการจัดทำหลักสูตรร่วมกันกับสถานประกอบการ 3 แห่ง 2) ผลการร่างและจัดทำหลักสูตร ได้แผนการจัดการเรียน ปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1, 4 รายวิชา ลงทะเบียน 6 หน่วยกิต ปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2, 4 รายวิชา ลักษณะมอดูล Module 1 แนวทางการวางยุทธศาสตร์ Module 2 หลักการพัฒนา ลงทะเบียน 9 หน่วยกิต ปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 3, 3 รายวิชา Module 3 การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ลงทะเบียน 9 หน่วยกิต ปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1, 2 รายวิชา โดยการจัดรายวิชาจากง่ายไปหายากในลักษณะมอดูล ประกอบด้วย Module 4 วิจัยเชิงบูรณาการ ลงทะเบียนเรียน 12 หน่วยกิต รวมจำนวนหน่วยกิตสะสม 36 หน่วยกิต 3) ผลการพัฒนาและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ (มคอ.3 หรือ มคอ. 4) ในรูปแบบ (WIL) และ 4) ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้และนวัตกรรมการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงานได้ร่าง มคอ.2 (WIL)

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, ผสมผสานกับการทำงาน, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

Abstract

This research consists purposes were 1. to establish a teaching and learning network that integrates work-integrated learning (WIL) 2. to draft and develop the curriculum (TQF.2) in a WIL format 3. to develop and prepare a learning management plan (TQF.3 or TQF.4) for WIL teaching and 4. to synthesize knowledge and innovations in curriculum development (TQF.2) for WIL. This is a qualitative research. The research instrument is an interview form. The target group of the research is 15 people who were selected purposively. The information gathered from interview forms and related documents were then content analysis. The research results found that 1) The network creation, three organizations were involved 2) The curriculum development resulted in a WIL-based learning plan for the first year, first semester, registered 6 credits. In the second semester, there are four courses in module format, Module 1: which focuses on Strategic Planning Approach, Module 2: Development principles registered 9 credits, The third semester includes three courses, Module 3: focused on the Application of Knowledge for Local Development, registered 9 credits, In the second academic year, first semester, there are two courses organized from basic to advanced in module format. This includes Module 4: focused on Integrated Research, registered 12 credits, bringing the cumulative credits to 36 3) The results of the development and preparation of the learning management plan resulted in learning outcomes (TQF.3 or TQF.4) in the (WIL) format and 4) The synthesis of knowledge and innovations in work-integrated learning resulted in drafting a Master of Arts curriculum in Local Development Strategy for WIL.

Keywords: Curriculum Development, Integrated with Work, Master of Arts Program

บทนำ

การเรียนรู้ในระดับบัณฑิตศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งให้นักศึกษาได้มีความรู้ ความสามารถพิเศษเฉพาะทางในสาขาด้วยการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ โดยเน้นการค้นคว้า เพื่อการทำวิทยานิพนธ์ (Thesis) ตามคุณลักษณะของมหาบัณฑิต ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF : Thailand Qualifications Framework for Higher Education; TQF : H Ed) (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552) คือ 1) ให้เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาได้ทุกสถานการณ์ โดยการแสดงออกถึงความสามารถในการแสวงหาทางเลือกใหม่อย่างเหมาะสมเพื่อนำไปปฏิบัติจริงได้ 2) สามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีและระเบียบวิธีการในการศึกษาค้นคว้าในสาขาวิชา เพื่อใช้ในการนำไปแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้และทั้งในสถานการณ์อื่น ๆ ได้ 3) สามารถแสวงหาและมีข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาทางวิชาการได้ โดยให้เกิดการยอมรับในข้อจำกัดจากการเกิดขึ้นตามธรรมชาติของความรู้ในสาขานั้น ๆ 4) ให้ผู้ศึกษามีส่วนร่วมในการติดตามพัฒนาการในศาสตร์ตนเองพัฒนาให้ทันสมัย เป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้นอยู่เสมอ และ 5) ในบริบททางวิชาการให้มีจริยธรรมและความรับผิดชอบสูงในชุมชนอย่าง

สม่ำเสมอ ทั้งนี้ เน้น การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งหมายถึง มีความสามารถในการสื่อสารทั้งการพูด การเขียน โดยเฉพาทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

การจัดการศึกษาในยุคเดิม สถานศึกษาเป็นผู้จัดการเรียนการสอนเป็นหลักให้แก่ผู้ใช้บัณฑิตแต่ปัจจุบันเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากอิทธิพลของอินเทอร์เน็ต (Internet of Thing) และส่งผลกระทบจากการพัฒนาเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด ที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ จากยุคเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมพื้นฐานที่ติดกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) เป็นประเทศที่มีรายได้สูงมุ่งสร้างสรรค์นวัตกรรม ลำพังภาคผู้ประกอบการฝ่ายเดียวอาจไม่เพียงพอในการขับเคลื่อนประเทศจำเป็นต้องอาศัยแรงงานที่มีสมรรถนะสูงและมีทักษะในขบวนการคิด การศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะตามต้องการของประเทศในขณะเดียวกันพัฒนาการของเทคโนโลยีและความก้าวหน้าของอินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้รู้ก็มากมายมหาศาล เราสามารถศึกษาค้นคว้าได้ทุกสถานที่และทุกเวลาในชีวิตประจำวัน จึงไม่ต้องอาศัยสถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้หลักเพียงแหล่งเดียวเท่านั้น ซึ่งปัจจุบันนี้ความรู้ที่มีอยู่ในสถานศึกษาอาจมีไม่เพียงพอต่อการทำงานในโลกอนาคต ซึ่งความรู้ที่ใช้สอนในสถานศึกษาอาจล้าสมัย ถ้าจะให้ผู้เรียนสำเร็จการศึกษาจากก่อนจึงจะมีโอกาสนำความรู้ไปใช้งาน จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้ได้ทันที ด้วยการใช้เวลาในการเรียนไปพร้อมกันกับการทำงานไปด้วยกัน และเพื่อให้อาจารย์ผู้สอนที่สอนในสถานศึกษาได้รู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และสามารถผลิตมหาบัณฑิตให้ได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้มหาบัณฑิต ฉะนั้น การจัดหลักสูตรร่วมผลิตกับสถานประกอบการซึ่งเป็นองค์กรผู้ใช้มหาบัณฑิต ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาได้ประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานประกอบการจริงในระหว่างการศึกษา จะทำให้เกิดผลย้อนกลับไปยังอาจารย์ผู้สอนได้ทราบถึงคุณภาพการศึกษาของนักศึกษาว่า มีความรู้ มีทักษะและมีประสบการณ์เพียงพอต่อการทำงาน สามารถทำงานได้จริงหรือไม่ เนื้อหาและวิธีการสอนของอาจารย์ผู้สอนมีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพในการสอนเพียงพอหรือไม่ ซึ่งมีผลทำให้อาจารย์ผู้สอนรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ หากระบบการจัดการศึกษาของประเทศไม่พัฒนาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือทำให้สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศได้จะได้ไม่เกิดความสูญเสียไปทางการศึกษาไปมาก ทั้งในเชิงการลงทุนด้านงบประมาณ ระยะเวลา และส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันทุกด้านของประเทศในที่สุด (เครือข่ายสหกิจศึกษาภาคใต้ตอนบน, 2561)

จากปัญหาการไม่มีงานทำหลังสำเร็จการศึกษามีเพิ่มมากขึ้น หรือผู้ที่มิงานทำอยู่แล้วขาดโอกาสในการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้น จึงส่งผลต่อจำนวนผู้เข้าศึกษาลดน้อยลง ความเหมาะสมในการจัดทำหลักสูตรการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน (Work Integrate Learning : WIL) เป็นการจัดการศึกษาผสมผสาน ระหว่างความรู้ทางทฤษฎีที่ได้ในห้องเรียนกับประสบการณ์ที่ได้จากการทำงาน หรือฝึกปฏิบัติงานนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตรที่ต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมของการทำงานจริง งานที่ฝึกปฏิบัติต้องเป็นงานที่มีคุณภาพ โดยมหาวิทยาลัยมีการเชื่อมโยงกับองค์กรภายนอกเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดความร่วมมือ ระหว่าง มหาวิทยาลัยกับสถานประกอบการ โดยทั้งสองฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน และผลที่ได้สามารถนำมาปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรไปด้วยกัน นอกจากนั้นการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน จำเป็นอย่างยิ่งที่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดทำข้อตกลงร่วมกับมหาวิทยาลัย รวมไปถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคเอกชน ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงได้มีโอกาสให้บุคลากรได้เข้ามาศึกษาในระดับมหาบัณฑิต เป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กรไปด้วย หลักสูตรนี้จึงเป็นระบบหนึ่งของการศึกษา เพื่อสร้างความรู้จากแหล่งความรู้ในสถาน

ประกอบการจริง เป็นแหล่งการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ช่วยให้นักศึกษามีโอกาสในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะการทำงาน สอดคล้องกับในสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงในทุกมิติของโลกยุคปัจจุบันที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และแข่งขันกันทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเทคโนโลยี และด้านอื่น ๆ จึงส่งผลให้สถาบันการศึกษา ในปัจจุบันต้องมีการปรับตัว เพื่อให้เป็นไปตามสภาวะเศรษฐกิจและกลไกที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ซึ่งหลักสูตร และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีหน้าที่ในการผลิตมหาบัณฑิตและพัฒนากำลังคนออกสู่สังคมการทำงาน

ดังนั้น ต้องหากลยุทธ์ต่าง ๆ มาใช้เพื่อพัฒนาในด้านการศึกษาของมหาบัณฑิตที่จะก้าวเข้าสู่สังคมการทำงาน มหาวิทยาลัย ต้องผลิตมหาบัณฑิตให้ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ หรือผู้ใช้บัณฑิตให้มากขึ้น เพื่อให้มหาบัณฑิตที่สำเร็จ การศึกษาได้นำความรู้ไปพัฒนาองค์กรของตนและประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

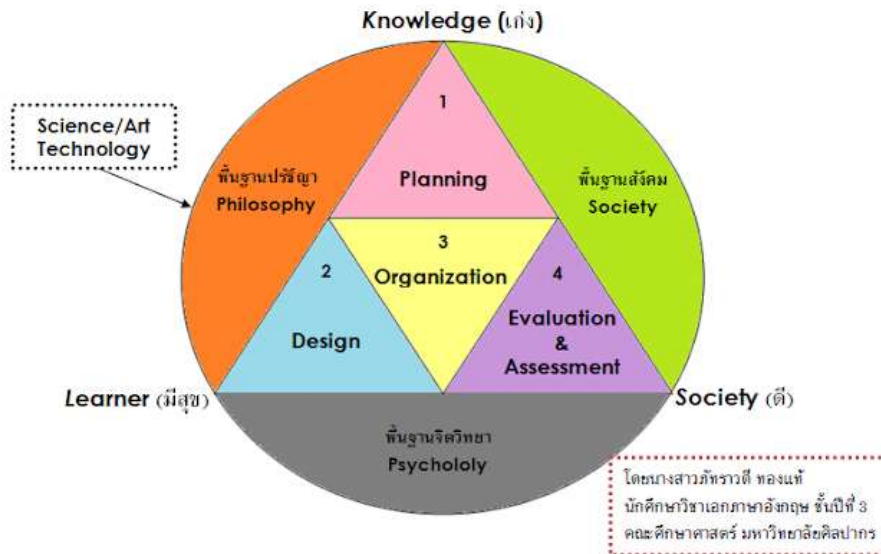
1. เพื่อสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน (WIL) กับหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน
2. เพื่อร่างและจัดทำหลักสูตรในรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน (WIL)
3. เพื่อพัฒนาและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3 หรือ มคอ.4) ร่วมกับสถานประกอบการในรูปแบบการจัดการศึกษา แบบบูรณาการกับการทำงาน (WIL)
4. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้และนวัตกรรมการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน (WIL)

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยนี้ มีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง คือ การจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน (Work-Integrated Learning : WIL) เป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้เชิงทฤษฎีในห้องเรียนกับประสบการณ์จริงในสถาน ประกอบการหรือสถานที่ทำงาน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริงได้ อย่างมีประสิทธิภาพ WIL มีหลากหลายรูปแบบ อาทิ การฝึกงาน (Internship), การเรียนรู้จากการให้บริการแก่ชุมชน (Service Learning), การศึกษาร่วมกับการทำงานจริง (Co-operative Education) และการฝึกอาชีพ (Apprenticeship) ซึ่งรูปแบบเหล่านี้ ล้วนช่วยเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการแก้ปัญหา (Patrick et al., 2008; Smith, Ferns, & Russell, 2016) งานวิจัยของ Jackson (2015) ชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนที่มีประสบการณ์ WIL มักมีความพร้อมในการ เข้าสู่ตลาดแรงงาน และมีแนวโน้มได้รับการจ้างงานมากกว่าผู้ที่ไม่มีความประสบการณ์ดังกล่าว นอกจากนี้ WIL ยังมีบทบาทสำคัญใน การส่งเสริมการพัฒนาความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการจัด การศึกษาในรูปแบบนี้ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงาน WIL ยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความไม่เท่าเทียมในการ เข้าถึงโอกาสฝึกงาน ความแตกต่างด้านมาตรฐานการประเมินผล และการขาดบุคลากรสนับสนุนที่มีความเชี่ยวชาญ (Rowe, 2019) ดังนั้น การพัฒนาและยกระดับรูปแบบการจัดการศึกษาแบบ WIL ให้มีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องอาศัยการออกแบบหลักสูตรที่ เหมาะสม การมีระบบประเมินผลที่ครอบคลุม และการสร้างความร่วมมือแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ตลอดจน การพัฒนา

หลักสูตรผู้วิจัยได้นำแนวคิดผู้เชี่ยวชาญมาปรับใช้และเป็นหลักคิด เช่น แบบจำลองการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler (1949) เป็นไปตามแบบจำลองการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แบบจำลองการพัฒนา และการออกแบบหลักสูตร (SU Model) (ที่มา: Tyler, 1949; อ้างถึงในภัทราดี ทองแท้, 2556)

ซึ่งจากแบบจำลองการพัฒนา และการออกแบบหลักสูตรสามารถอธิบายขั้นตอน การพัฒนาหลักสูตรได้ 4 ขั้นตอน ในเบื้องต้นตามแนวคิด Tyler (1949) ได้แก่ 1) จุดประสงค์ของการศึกษาของมหาวิทยาลัย คือ การกำหนดจุดประสงค์ และการวางแผน 2) ประสพการณ์ทางการศึกษาสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ กับการออกแบบหลักสูตร และ 3) สามารถออกแบบหลักสูตรจากประสพการณ์เหล่านั้นได้ คือ การจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นขั้นตอนและกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ที่ต้องอาศัย การคิด การพิจารณาและการตัดสินใจ เพื่อจัดลำดับจากประสพการณ์ นำมาวางแผนสร้างหลักสูตร ให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 15 ท่าน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง
2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้การสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) อีกทั้ง ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบ กลั่นกรอง จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านโครงสร้างข้อคำถาม และ (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระสำคัญ ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลอง (Try Out) สัมภาษณ์กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 20 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง ข้อแก้ไข ข้อเสนอแนะให้แบบสัมภาษณ์มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายและการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน (WIL) กับหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างเครือข่ายผลจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการติดต่อและการประชุมร่วมกัน ซึ่งสถานประกอบการมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร ทั้งนี้ สถานประกอบการเห็นว่า ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีกลไกสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับสถานประกอบการที่ให้ความสำคัญของการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏการพัฒนาท้องถิ่น และกำหนดวิสัยทัศน์ “มหาวิทยาลัยราชภัฏเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเป็นเลิศ โดยกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน” สอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏการพัฒนาท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาท้องถิ่น ตามเป้าหมาย ว่าด้วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับคุณภาพการศึกษา ตามเป้าหมาย ว่าด้วยยกระดับความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ พัฒนาอาจารย์และคุณภาพบัณฑิต โดยการจัดทำหลักสูตรร่วมกันกับสถานประกอบการที่เข้าร่วมในการจัดการศึกษากับหลักสูตร มี 3 สถานประกอบการ ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม 2) องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ 3) เทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งทั้งสามสถานประกอบการได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการร่วมกันผลิตบัณฑิตและการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงานกับมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ว่าด้วย การส่งเสริมบุคลากรที่การเพิ่มบทบาทการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายในและต่างประเทศ และการปรับปรุง/พัฒนาระบบบริหารจัดการ

2. การร่างและจัดทำหลักสูตรในรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน (WIL)

ผลการวิจัยพบว่า ผลการร่างและจัดทำหลักสูตร พบว่า การได้มาของหลักสูตร มคอ.2 ในลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ การประชุมกลุ่มย่อยในสาขาวิชา การประชุมระดับคณะ การประชุมวิชาการ และการวิพากษ์หลักสูตร ได้รายวิชาตามตารางที่ 1-4 ดังนี้

ตารางที่ 1 แผนการศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1

รหัสวิชา	ชื่อวิชา	หน่วยกิต
8070101	ภาษาอังกฤษสำหรับบัณฑิตศึกษา 2*	3
8071101	เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2*	3
8072101	สถิติสำหรับการวิจัย	3
8073102	วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์	3
หน่วยกิตที่ลงทะเบียนเรียน		6
หน่วยกิตสะสม		6

จากตารางที่ 1 พบว่า จัดให้ผู้เรียนลงทะเบียนรายวิชาแกนร่วม และวิชาพื้นฐานเสริม ในปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1, 4 รายวิชา ประกอบด้วย 1) ภาษาอังกฤษสำหรับบัณฑิตศึกษา 2* 2) เทคโนโลยีสารสนเทศ ฯ 2* เป็นรายวิชาที่เรียนโดยไม่นับหน่วยกิต และ 3) สถิติสำหรับการวิจัย 4) วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์ หน่วยกิตที่ลงทะเบียนเรียน 6 หน่วยกิต หน่วยกิตสะสม 6 หน่วยกิต

ตารางที่ 2 แผนการศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2

รหัสวิชา	ชื่อวิชา	หน่วยกิต
Module 1 แนวทางการวางยุทธศาสตร์		
3070401	ความรู้พื้นฐานด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น**	3
3070203	การวางแผนยุทธศาสตร์และการจัดการเชิงกลยุทธ์	3
Module 2 หลักการพัฒนา		
3070201	กระบวนทัศน์ใหม่เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น	3
3070202	บริบทและแนวโน้มการพัฒนาท้องถิ่น	3
หน่วยกิตที่ลงทะเบียนเรียน		9
หน่วยกิตสะสม		15

จากตารางที่ 2 พบว่า จัดให้ผู้เรียนลงทะเบียนรายวิชาบังคับในปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 4 รายวิชา โดยการจัดรายวิชา จากง่ายไปหายากในลักษณะมอดูล ประกอบด้วย Module 1 แนวทางการวางยุทธศาสตร์ ลงทะเบียนเรียนวิชาที่ 1) ความรู้พื้นฐานด้านยุทธศาสตร์ฯ 2) การวางแผนยุทธศาสตร์ฯ และ Module 2 หลักการพัฒนา 3) กระบวนทัศน์ใหม่เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 4) บริบทและแนวโน้มการพัฒนาท้องถิ่น หน่วยกิตที่ลงทะเบียนเรียน 9 หน่วยกิต รวมจำนวนหน่วยกิตสะสม 15 หน่วยกิต

ตารางที่ 3 แผนการศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 3

รหัสวิชา	ชื่อวิชา	หน่วยกิต
Module 3 การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น		
3070204	กฎหมายกับการพัฒนาท้องถิ่น	3
	วิชาเลือก-1 (เลือกจาก 5 กลุ่มวิชาเลือก)	3
	วิชาเลือก-2 (เลือกจาก 5 กลุ่มวิชาเลือก รายวิชาสัมมนาในกลุ่มนั้น ๆ)	3
หน่วยกิตที่ลงทะเบียนเรียน		9
หน่วยกิตสะสม		24

จากตารางที่ 3 พบว่า จัดให้ผู้เรียนลงทะเบียนรายวิชาพื้นฐานเสริม วิชาเลือก ในปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 3 จำนวน 3 รายวิชา โดยการจัดรายวิชาจากง่ายไปหายากในลักษณะมอดูล ประกอบด้วย Module 3 การประยุกต์ใช้ความรู้ ลงทะเบียนเรียนวิชาที่ 1) กฎหมายกับการพัฒนาท้องถิ่น 2) วิชาเลือก-1 (เลือกจาก 5 กลุ่มวิชาเลือก) และ 3) วิชาเลือก-2 (เลือกจาก 5 กลุ่มวิชาเลือก) หน่วยกิตที่ลงทะเบียนเรียน 9 หน่วยกิต หน่วยกิตสะสม 24 หน่วยกิต

ตารางที่ 4 แผนการศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1

รหัสวิชา	ชื่อวิชา	หน่วยกิต
Module 4 วิจัยเชิงบูรณาการ		
3070501	วิทยานิพนธ์ -1	6
3070502	วิทยานิพนธ์ -2	6
หน่วยกิตที่ลงทะเบียนเรียน		12
หน่วยกิตสะสม		36

จากตารางที่ 4 พบว่า จัดให้ผู้เรียนลงทะเบียนรายวิชาวิทยานิพนธ์ ในปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 จำนวน 2 รายวิชา โดยการจัดรายวิชาจากง่ายไปหายากในลักษณะมอดูล ประกอบด้วย Module 4 วิจัยเชิงบูรณาการ ลงทะเบียนเรียนวิชาที่ 1) วิทยานิพนธ์ -1 2) วิทยานิพนธ์ -2 หน่วยกิตที่ลงทะเบียนเรียน 12 หน่วยกิต รวมหน่วยกิตสะสม 36 หน่วยกิต

3. การพัฒนาและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3 หรือ มคอ.4) ร่วมกับสถานประกอบการในรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน (WIL)

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ คือ ผลลัพธ์การเรียนรู้ (มคอ.3 หรือ มคอ.4) ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา โดยเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนากับนักศึกษาในสถานการณ์จริง โดยดำเนินการตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQF) ได้แก่ การจัดการความรู้ การสร้างทักษะ และการประยุกต์ใช้ผลลัพธ์การเรียนรู้และความรับผิดชอบ เพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางการประเมินผลและวัดผลกับนักศึกษาให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบคุณวุฒิดังกล่าว โดยการเลือกใช้รูปแบบการบูรณาการกับการทำงานอย่างเหมาะสม

4. การสังเคราะห์องค์ความรู้และนวัตกรรมการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน (WIL)

ผลการวิจัยพบว่า การสังเคราะห์องค์ความรู้ดังกล่าวนำไปสู่การพัฒนา “มคอ.2 ของหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น” ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาท้องถิ่น และกระบวนการเรียนรู้ผ่านการทำงานจริง โดยมีการออกแบบรายวิชาที่เน้นการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริงในชุมชน (Real-World Learning) การฝึกภาคสนาม (Fieldwork) และการทำโครงงานวิจัยที่ตอบโจทย์ของท้องถิ่นร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ นอกจากนี้ยังได้นำนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบ WIL มาประยุกต์ใช้ในรูปแบบกิจกรรม เช่น การฝึกปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การทำแผนพัฒนาชุมชน การประเมินศักยภาพพื้นที่ และการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและประเทศ อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับนโยบายของการอุดมศึกษาในยุคใหม่ที่เน้นการเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน (WIL) กับหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน พบว่า ผลการสร้างเครือข่ายสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ยุทธศาสตร์ที่ 1 และ 3 โดยการจัดทำหลักสูตรร่วมกันกับสถานประกอบการ มี 3 สถานประกอบการ ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม อำเภอบึงสามพัน จังหวัดมหาสารคาม 2) องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ 3) เทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งทั้งสามสถานประกอบการได้ทำ MOU ร่วมกัน

2. เพื่อร่างและจัดทำหลักสูตรในรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน (WIL) พบว่า ผลการร่างและจัดทำหลักสูตร คือ ได้ร่างหลักสูตรและแผนการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงานของหลักสูตรปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 จำนวน 4 รายวิชา หน่วยกิตที่ลงทะเบียนเรียน 6 หน่วยกิต ปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 4 รายวิชา โดยการจัดรายวิชาจากง่ายไปหายากในลักษณะมอดูล ประกอบด้วย Module 1 แนวทางการวางยุทธศาสตร์ Module 2 หลักการพัฒนา ลงทะเบียนเรียน 9 หน่วยกิต หน่วยกิตสะสม 15 หน่วยกิต ปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 3 จำนวน 3 รายวิชา โดยการจัดรายวิชาจากง่ายไปหายากในลักษณะมอดูล Module 3 การประยุกต์ใช้ความรู้ ลงทะเบียนเรียน 9 หน่วยกิต หน่วยกิตสะสม 24 หน่วยกิต ปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 จำนวน 2 รายวิชา โดยการจัดรายวิชาจากง่ายไปหายากในลักษณะมอดูล Module 4 วิจัยเชิงบูรณาการ ลงทะเบียน 12 หน่วยกิต รวมจำนวนหน่วยกิตสะสม 36 หน่วยกิต

3. เพื่อพัฒนาและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ (มคอ.3 หรือ มคอ.4) ร่วมกับสถานประกอบการในรูปแบบการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน (WIL) พบว่า การพัฒนาและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผลลัพธ์การเรียนรู้ (มคอ.3 หรือ มคอ.4) ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา โดยเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนานักศึกษาในสถานการณ์จริง โดยดำเนินการตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (NQF) ได้แก่ การจัดการความรู้ การสร้างทักษะ และการประยุกต์ใช้ผลลัพธ์การเรียนรู้และความรับผิดชอบ เพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางการประเมินผลและวัดผล กับนักศึกษาให้บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบคุณวุฒิดังกล่าว โดยการเลือกใช้รูปแบบการบูรณาการกับการทำงานอย่างเหมาะสม

4. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้และนวัตกรรมการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน (WIL) พบว่า การสังเคราะห์องค์ความรู้ดังกล่าวนำไปสู่การพัฒนา “มคอ.2 ของหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น” ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาท้องถิ่น และกระบวนการเรียนรู้ผ่านการทำงานจริง โดยมีการออกแบบรายวิชาที่เน้นการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริงในชุมชน (Real-World Learning) การฝึกภาคสนาม (Fieldwork) และการทำโครงการวิจัยที่ตอบโจทย์ของท้องถิ่นร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ นอกจากนี้ยังได้นำนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบ WIL มาประยุกต์ใช้ในรูปแบบกิจกรรม เช่น การฝึกปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การทำแผนพัฒนาชุมชน การประเมินศักยภาพพื้นที่ และการวางยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและประเทศ อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับนโยบายของการอุดมศึกษาในยุคใหม่ที่เน้นการเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างยั่งยืน

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

การจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน มีการพัฒนาหลักสูตรที่ตรงตามความต้องการของสังคม โดยการบูรณาการการจัดการศึกษาร่วมกับสถานประกอบการทั้งหมด 3 แห่ง และมีเป้าหมายเพื่อผลิตมหาบัณฑิตที่มีสมรรถนะพร้อมทำงานในสถานประกอบการ การจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน เป็นการเรียนรู้ทักษะประสบการณ์จากการทำงานที่ช่วยให้นักศึกษามีโอกาสประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาให้เกิดทักษะในการทำงาน และมีทักษะเฉพาะที่สัมพันธ์กับสาขาวิชาอย่างแท้จริงก่อนสำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นความร่วมมือจากเครือข่าย โดยร่วมกันพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรที่จะเร่งพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาที่เป็นทรัพยากรในประเทศให้ทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในโลกอนาคต แผนการศึกษาโดยแบ่งเป็น มอดูลที่มีความสอดคล้องกับรายวิชาในแต่ละภาคการศึกษา คือ Module 1 แนวทางการวางยุทธศาสตร์ Module 2 หลักการพัฒนา Module 3 การประยุกต์ใช้ความรู้ฯ และ Module 4 วิจัยเชิงบูรณาการ สอดคล้องกับบอกลงต ยะไวทย์ และคณะ (2562) พบว่า ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมการ 2) การเรียนการสอนในสภาพจริงด้วยการทำงาน 3) การให้คำปรึกษาในสภาพจริง 4) การพัฒนาการของผู้เรียนตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนด 5) การประเมินผลการดำเนินงานและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และ 6) ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนจากการทำงาน โดยผลการประเมินระบบการจัดสภาวะแวดล้อมการเรียนรู้ด้วยการทำงานในสภาพจริงทั้งนักศึกษาและพี่เลี้ยงในสถานประกอบการที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ Patrick et al. (2008) ศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการกับการทำงานของมหาวิทยาลัยในออสเตรเลีย เพื่อพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร โดยมีการศึกษาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ นักศึกษา นักวิชาการของมหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญ สถานประกอบการหรือนายจ้าง สมาคมวิชาชีพและรัฐบาล และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นที่มีความเกี่ยวข้อง พบว่า การได้รับความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะสถานประกอบการและมหาวิทยาลัยที่ทำข้อตกลงร่วมกัน สามารถทำให้การดำเนินการคงอยู่ได้

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

ข้อค้นพบการวิจัยนี้ คือ ได้จัดทำข้อตกลงทางวิชาการ (MOU) ระหว่างหลักสูตรกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 3 องค์กร ได้ร่างหลักสูตร (มคอ.2) เสนอต่กรรมการประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สภาวิชาการ และสภามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และได้แผนการศึกษาในลักษณะมอดูล (Module) ตลอดหลักสูตรจำนวน 4 มอดูล

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 หลักสูตรควรพัฒนาการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงาน เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตโดยตรงได้ และสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้จริง

1.2 หลักสูตรควรออกแบบให้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบันและอนาคตได้

1.3 มหาวิทยาลัยควรเปิดโอกาสให้มีการปรับข้อบังคับเดิม ๆ ที่สร้างเกณฑ์หรือข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อควบคุมและให้หลักสูตรปฏิบัติตาม อาจเป็นการจัดตั้งในการพัฒนาหลักสูตร

1.4 มหาวิทยาลัยควรเปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติทางวิชาการที่ทันสมัย เพื่อควบคุมและเสนอแนะให้หลักสูตรปฏิบัติตามได้อย่างก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมการนำผลการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงานทุกหลักสูตรให้การสนับสนุนเพื่อนำไปปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยตลอดเวลา

2.2 มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตรระดับมหาบัณฑิตการจัดการศึกษาแบบบูรณาการกับการทำงานแบบรายวิชาของหลักสูตร อย่างสม่ำเสมอ และเพิ่มมากขึ้น

2.3 ควรพิจารณาให้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่มีแนวคิดที่ทันสมัย ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงมาให้คำปรึกษาที่เป็นไปในแนวทางการส่งเสริม

เอกสารอ้างอิง

เครือข่ายสหกิจศึกษาภาคใต้ตอนบน. (2561). *โครงการส่งเสริมการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการการเรียนรู้กับการทำงานของเครือข่ายเพื่อการพัฒนาอุดมศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561*. นครศรีธรรมราช: ศูนย์สหกิจศึกษาและพัฒนาอาชีพมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

ภัทราวดี ทองแท้. (2556). *แบบจำลองการพัฒนาหลักสูตร และการออกแบบหลักสูตร (SU Model)*. สืบค้นออนไลน์เมื่อ 5 มกราคม 2568, จาก <http://pattarawadeemaii.blogspot.com>

ราชกิจจานุเบกษา. (2559). *พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550*. เล่มที่ 124 ตอนที่ 101 ก.

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). *สรุปมติการประชุมคณะกรรมการการอุดมศึกษา (กกอ.) ครั้งที่ 11/2552*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานเลขานุการคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักอำนวยการ.
- อลงกต ยะไวทย์ และคณะ. (2562). *การพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการสร้างสภาวะแวดล้อม การเรียนด้วยการทำงานในสภาพจริง*. (รายงานผลการวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Jackson, D. (2015). Employability skill development in work-integrated learning: Barriers and best practice. *Studies in Higher Education*, 40(2), 350–367.
- Patrick, C., Peach, D., Pocknee, C., Webb, F., Fletcher, M., & Pretto, G. (2008). *The WIL (Work Integrated Learning) report: A national scoping study*. Australian Learning and Teaching Council.
- Rowe, A. D. (2019). The personal dimension in teaching: Why students value inspirational teaching. *Teaching in Higher Education*, 24(4), 493–509.
- Smith, C., Ferns, S., & Russell, L. (2016). Placement quality has a greater impact on employability than placement structure or duration. *International Journal of Work-Integrated Learning*, 17(2), 87–98.